

MAŽVYDAS

Trijų dalių giesmė

[ištraukos]

PIRMA DALIS

*...Sed libera nos a malo...**

PIRMAS PROLOGAS

Špitolninkų CHORAS

Vargonininkas MILKUS

MILKUS

Jau netoli ir šventojo Martyno –
Ar pagalvojot Mažvydą pagarbint?
Maitinatės iš jo širdies ir delno,
Jo gerumu prisidengėt nuogybę,
Ant jo dosnumo gultą pasiklojot,
O liaupsę atiduot anam užmiršot.

NIKODEMAS

Bet Mažvydas mums sako, kad už viską
Privalome dėkoti dangui...

MILKUS

Taip,
Žinia, kad dangui. Betgi kas, aš klausiu,
Parodė dangų tau? Kieno ranka
Tikėjimą į širdį pasodino,
Išrovus velnio piktžoles iš jos?

Tyla

Ir dievas, ir klebonas myli giesmę.
Koks būtų donis Mažvydui, jei mes
Jį sveikintumėm giesme per Martyną!

* *...bet gelbėk mus nuo pikto...*

NIKODEMAS
Kaip įsakysit...

MAČYS
Jau geriau giedot
Nei tvartą mėžt.

NIKODEMAS
Arba kapoti malkas.

MILKUS
Vardadieniui tamtyč sudėjau giesmę.
Vadinasi jinai: „Nauja giesmė
Apie Martyną Mažvydą, arba
Varguolių Tėvas." Kiek naktų be miego
Prie žvakės prarymojau! Kiek širdies
Į ją sudėjau...
(Teatrališkai ištraukia popierius)
Imkit ir giedokit!

NIKODEMAS
Kad mes vis tiek čia nieko nesuprantam.

MILKUS *(užsidegdamas)*
Pritarkit! Pradedu. Pirma dalis.
Kad į Ragaine, atėjo,
Tuoį visus mokyt pradėjo.
Iš grieko traukė,
dievopi šaukė
Ir dangų žadėjo.
Paskendęs buvo purvuose
Ir mano kūnas, ir dvasia.
Graudžiai verkdamas
Ir kentėdamas,
Voliojaus griekuose.
Atėjo, ranką tiesdamas
Ir atsikelti kviesdamas.
Tiesiai į dangų,
Į dievą brangų
Kelią pašviesdamas.
O dieve, pilnas meilumo,
Taipogi gailestingumo.
Trauk nuo Šėtono

Prie savo šono,
Prie dangaus linksmumo.

Aptekę buvome votim,
Visokiom kūno bjaurastim.
Kaip ir ant vėjo
Pavietrėsėjo
Iš vieno su mirtim.
Iš visokiausių žolelių,
Žiedų, o taipgi šaknelių
Vaistus virdamas,
Mums dalindamas,
Gydė nuo sopulių.
Špitolę pastatydamas,
Varguolius suvadydamas:
Šičia nuo šiolei
Gyvenkit, broliai, –
Meiliai sakydamas.
Taip mumis mokė Mažvydas,
Nuo dvasios nuomario gydąs,
O ir ant kūno,
Kur velnias tūno,
Patepdamas žaizdas.

1

1562 metai. Ragainės bažnyčios šventorius. Gilumoje – didžiosios durys. Dešinėje – trys stulpai su geležiniais antkakliais nusidėjėliams. Keli kapai. Vidurnaktis. ŠPITOLNINKAI, MAŽVYDAS

BALSAI UŽ SCENOS

Pakelk aukščiau! Paimk iš kito šono!
Na, dar kartelį – viens ir du... Šaknų!
Sakau, šaknų žiūrėkit!.. Nenulaužkit!
Kur tu tempi, žioply! E, silpnaklynis...
Tyliau, visa parapija sukils.
Jau netoli... dar truputėlį... Imam!
Šventorius jau čia pat. Užeik iš priekio!
Kapų nemindžiokit, galvijai! Viskas.
Dabar guldykim. Prie duobės arčiau!

Špitolninkai, sukibę iš visų pusių, įtempia į sceną jau sumitusį qžuolioką ir guldo jį šaknimis prie duobės. Kurį laiką ilsisi sukritę

MAČYS

Ėgi sunkus, žaltys!

ŽIOBA

O ką manai –

Tiek mirkęs vandeny! Galvok, nuo Kauno
Jį Nemunas atplukdė.

TIRVA

Pasakei –

Lyg kad arčiau nebūtų ažuolačių.

ŽIOBA

Čia, prie Ragainės, nēr.

TIRVA

Užtat anapus,

Už Nemuno, Lietuvoje, vadinasi, –

Jų kiek tik nori. Štai, paklausk Berankio.

Jis buvo neseniai.

BERANKIS

Buvau. Gviešiausi

Arklių porelę sau parsiplukdyti –

Maniau: parduodu Tilžėj ir ūžiu.

Sugavo, rupečkos! Čia pat, ant kelmo,

Nukirto ranką. Net nepamačiau,

Ar ažuolo, ar kito kokio medžio

Tas kelmas buvo.

MAČYS

Griebia jie kaip reikia!

Lyg ne lietuviai būtų.

BERANKIS

Prūsai, sako,

Tupėkit sau už Nemuno. Ko lendat?

Per ilgos rankos...

NIKODEMAS

Jų pačių per ilgos.

O kas nuplukdė klebonijos bėrį

Aną pavasarį? Vidur dienos.

ŠLIUMPA

Betgi klebonas ir dabar galvoja,

Kad tu jo bėrj perleidai per gerklę...

NIKODEMAS

Į snukį gausi! Taigi pats girdėjai,
Kaip aš jį keikiau... Taigi pats žinai,
Kad plaukt nemoku... Taigi pats matei,
Kaip jis ant kranto, kelnes išsigręžęs,
Parodė užpakalį – pabučiuokit,
Girdi, ir man, ir arkliui. Eik, paimk!

ŽIOBA

Tas Nemunas, sakau, tai pykčio upė.
Per šienapjūtę Galbrasčiuos buvau:
Ir šiapus – pievos, ir anapus– pievos.
Tai kad pradėjo kernotis ir plūstis
Ir moterys, ir vyrai, ir vaikai!
Prieš kaimą – kaimas. Ko neišgirdau,
Ir ko nepamačiau!

MAČYS

Kur du lietuviai –
Ten peilis prie gerklės.

TIRVA

Ir taip, ir šitaip.
Esu girdėjęs, kaip tą pačią dainą
Dainuoja žmonės: vieną posmą – ten,
O kitą – šičia.

BERANKIS

Rupūžės, ir viskas.
Nukirto ranką! Dar gerai, kad kaię.

ŽIOBA

Tas Nemunas, sakau, tai pykčio upė.

TIRVA

Kaip pažiūrėsi. Būna, kad ir meilės.
Pažjstu vieną berną iš Kruopių.
Tai tas prieš porą metų parsiplukdė
Iš Lietuvos sau mergą. Ir gyvena.

BERANKIS

Merga tai ne arklys – nepakinkysi.

MAČYS

Drūtai šneki.

(Apžiūrinėdamas ąžuoliuką)

Kažin, ar prisiims?

NIKODEMAS

Turėtų prisiimt. Klebonas sako,

Kad šaknys gyvos...

MAČYS

Aš nesuprantu –

Ko jis į šitą medį įsikirto?

Ir pats nemiega, ir kitus kamuoja.

NIKODEMAS

Ė, mano mielas, taigi jis iš ten,

Iš kur ir pats klebonas – iš anapus.

MAČYS

Išeitų, lyg ir brolis.

NIKODEMAS

Ką manai –

Jis vienas čia kaip pirštas.

ŠLIUMPA

Tai galėjo

Gyventi sau Lietuvoje...

MAČYS

Tikyba

Tenai kita.

TIRVA

Aš pasakysiu taip:

Ir ačiū dievui, kad kleboną turim,

Kad Nemunas atplukdė jį čionai,

Kaip šitą ąžuolatį.

ŽIOBA

Kad ne jis –

Jau būčiau nusibaigęs kur pakrūmėj:

Nei stogo ant galvos, nei duonos kąsnio.

Gerai, kad į špitolę įsileido.

NIKODEMAS

Tai argi dovanai? Tai ar nedirbi?

ŽIOBA

To mano darbo – Viešpatie, atleisk –
Kaip tavo proto...

NIKODEMAS

Gausi į dantis!

ŽIOBA

Kad tai jie būtų!

ŠLIUMPA

Vyrai, ša! Klebonas.

*Žibintu ir krepšiu nešinas, įeina MAŽVYDAS. Padeda krepšį ir pasišviesdamas apžiūrinėja
ąžuolioką*

MAŽVYDAS

Šaknų ar nenudraskėt?

MAČYS

Jau dabojom...

MAŽVYDAS

Svarbiausia šaknys. Jei neprisiims,
Prie stulpo prirakinsiu! Kryžium žemę
Bažnyčioj paguldysiu! Tris dienas
Neduosiu ęst...

NIKODEMAS

Turėtų prisiimti.

MAŽVYDAS

Išvysiu iš špitolės, oi, išvysiu,
Jei nužudysit ąžuolą!

(Žegnojasi)

Beranki,

Kur tavo žiurkė?

BERANKIS

Taigi čia, klebone,
Ant pono Zetės kapo.

MAŽVYDAS

Kiek laikei?

BERANKIS

Kaip ir sakiau.

MAŽVYDAS

Pašvinko jau?

BERANKIS

Pašvinko.

MAŽVYDAS Tai tempk ją čia!

(Žegnojasi)

Oi, degsi pragare

Per savo burtus! Oi Beranki, degsi...

(Kol Berankis ieško žiurkės)

Kokie gi jūs krikščionys! Stabmeldžiai.

Kiekvieną žygi pradodate burtais

Ir burtais baigiat. Poterių nemokat.

Žegnojatės, mačiau, kaire ranka

Ir tris kartus per kairį petį spiaunat.

Žemėpačiais, laukosargiais, žalčiais

Aptekę jūsų sielos. Dievas mato,

Kaip aš dėl jų su pragaru grumiuosi.

(Išžiūri į vieną špitolninką)

Kas ten ant tavo kaklo, Nikodemai?

Atseki marškinius. Taip ir maniau:

Žalčių, gyvačių kaukolės! Į duobę,

Į duobę, Nikodemai!

NIKODEMAS

Mano tėvas

Nešiodavo nuo priemėčio visokio...

MAŽVYDAS *(nuplėšia tuos „karolius“, įmeta į duobę)*

Į duobę, Nikodemai, kol dangus

Neužsirūstino. Rytoj per dieną

Kaposi malkas, Nikodemai. Malkas!

Pietų nebus. Galvosi apie dievą

Ir melsies, kaip aš mokiau: „Tėve mūsų,

Kursai esi danguj..." Ar atsiminsi?

NIKODEMAS

Kur čia neatsiminsi!

(Grižta Berankis su žiurke)

MAŽVYDAS

Fu, koks dvokas!

Į duobę ją, Beranki, po šaknim.

Dabar įleiskit medį. Po perkūnais,

Šaknų žiūrėkit! Viešpatie, atleisk!

Ką tu čia bumbi, Tirva? Jeigu moki

Kokių nors burtų, tai sakyk juos garsiai.

TIRVA

Bijau, klebone, likti be pietų.

MAŽVYDAS

Velniai nematė, kad tiktai prigytų.

TIRVA

Jei taip, tai pasakykit tris kartus:

„Šaknim – į pragarą, šakom – į dangų“,

MAŽVYDAS

Šaknim – į pragarą, šakom – į dangų.

Klausyk, bet juk tai velniškai gražu!

Kokia prasmė! Ir medis, ir žmogus

Šaknim – į pragarą, šakom – į dangų.

(Išima mažą pinigėlį)

Čia tau, kad šitaip pasakyti moki.

O kad per burtus tu eini prie velnio,

Turėsi šluot sekmadienį bažnyčią,

TIRVA

Ar nesakiau...

MAŽVYDAS

Bažnyčią šluot – garbė.

Kad būtų įdomiau, atsiųsiu Katrę.

ŠLIUMPA

Su Katrike tik velniui žvakę žibint.

ŠPITOLNINKAI (*pasodinę qžuolioką, šoka aplink jį kažkokį ritualinį šokį stūgaudami*)

Aržuolėlio trys šakelės,

Ohoho!

Ant kožnos šakelės

Trys žvaigždėlės,

Ohoho!

Sugriebę už rankų Mažvydą, įtraukia jį į savo šokį

MAŽVYDAS (*atsigodęs*)

Ar nenustosit ūbavę! Šventoriuj!

Gerklė užaks...

BERANKIS

Ganytojau, taip reikia.

TIRVA

Kad prisiimtų...

MAŽVYDAS

Liaukitės, dėl dievo!

Ką pasakysiu, kai manęs paklaus:

Kur, Mažvydai, jų sielos? Sėskit, sėskit!

(Išėmęs iš krepšio duoną, laužo ją, dalina, paskui iškelia didelį butelį)

Tai kunigaikščio dovana – dėkoja

Už tai, kad jus gerai ganau. Beranki,

Paliek pirmiausia medį, kad prigytų.

Dabar užpilkim, vyrai, ant širdžių,

Kad meile ir džiaugsmu jos sulapotų.

Butelis eina per rankas

MAČYS

Ganytojau, kad šitaip visą laiką!

MAŽVYDAS

Kaip – šitaip?

MAČYS

Kaip dabar. Aš pasakysiu:

Nemylite jūs mūsų. Duoną duodat,

Tačiau nemylit. Jūs širdis tenai,

Anapus Nemuno. Lyg mes nematom!

ŽIOBA

Tas Nemunas, sakau, tai pykčio upė.

Tyla

MAŽVYDAS

Ko gero, tu teišus: mylēt nemokam.
Aš – jūsų. Jūs – manęs. Ak, žodžiai, žodžiai.
Sielų nuogumą dangstom jais kaip rūbais.

Tyla

Kas gydė tavo šunvotes, Mačy?
Kas išplėšė tave iš maro, Tirva?
Kas ištiesė tau dešinę, Beranki,
Kai tu nusilpęs kabinais į krantą?
Kas, Nikodemai, priglaudė tave,
Niežų apsėstą, prausė, šveitė, tepė?

BERANKIS

Atsimenam, ganytojau.

MAŽVYDAS

Ir aš
Neužmiršau. Ne dėkingumo laukiu.

Tyla

Aš nesakau, kad taip dariau iš meilės.
Iš pareigos dariau. Iš pa-rei-gos.
Taip žmogų suprantu. Ir taip jį myliu.
Sunkus tai, vyrai, darbas. Oi, sunkus!

(Nugeria iš butelio)

Nes meilė – tai kaip vynas. Leņgva. Gėra.
Į dangų kelia. Žemės kaip ir nēr.
Tai gal nėra ligų, nēr skurdo, bado,
Tamsos ir priespaudos? Nēr dvasios maro?
Dabar priviso pranašų, kurie
„Žmogus! Žmogus!“ kartoja užsimerkę,
O to žmogaus nemato. Kas tai? Meilė?
Ak, ne su tokia meile atėjau
Iš Lietuvos į Prūsus! Dievas regi.

(Patylėjęs)

Jau trylikti, kai gyvenu tarp jūsų,
O persikelt per Nemuną bijau.
Bijau, kad pasiliksiu. Nebegrįšiu.
Tik pareiga, sakau, tik pareiga...

NIKODEMAS *(svajingai)*

Dangaus aukštumas! Net galva apsvaigo.

MAŽVYDAS

Žmogaus širdies gilumas, Nikodemai.

Yra tenai kertelių, į kurias

Tik vienas dievas žiūri. Arba velnias.

NIKODEMAS

Vis tiek dangus aukštesnis.

TIRVA

Pasigėrei.

NIKODEMAS

Ne, tu tik pažiūrėk: atrodo, lekiam Aukštyn... arba gilyn...

MAŽVYDAS (*atsidūsta*)

Ak Nikodemai,

Šaknim – į pragarą, šakom – į dangų.

NIKODEMAS (*taip pat svajingai*)

Ganytojau, tą jūsų bėrį... aš

Pavasarij nusiplukdyti leidau...

Taip sakant, išmainiau į vieną kvortą

Linksmybės gėrimo... Va, pasakiau –

Ir palengvėjo.

MAŽVYDAS

Rupūžės, žalčiai,

Gyvačių išnaros...

TIRVA

Tą jūsų knygą...

Kur kiaulės oda aptaisyta buvo,

Aš Tilžėj pardaviau... per šventą Roką...

Paimkit pinigų... Ramybės nēr.

(*Išsitraukęs atriša mazgelį*)

Čia ne visi. Išleidau. Atidirbsiu.

MAŽVYDAS

Tai kiek gavai?

TIRVA

Pusantros markės.

MAŽVYDAS

Cha!
Kvailys! Apgavo jie tave, apgavo!
Kaip glušą piemenį... Geriau jau būtum
Į Tilžę kokį aviną nutempęs,
Nei mano Ciceroną. Gal žinai,
Kam pardavei?

TIRVA
Tokiam storam, barzdotam...

MAŽVYDAS
Storų, barzdotų Tilžėj, mielas Tirva,
Ne vienas ir ne du. Ot, apgavikai!
Už Ciceroną – tik pusantros markės!
Ar jie nematė, kad iš kvailo perka,
Kad vogtą daiktą dera? Kur nematė!

TIRVA (*krisdamas prieš Mažvydą*)
Nubauskite, ganytojau, mane!
Ramybės neturėsiu... Galą gausiu...

MAŽVYDAS (*pripuolęs kelia Tirvą*)
Ką tu čia, Tirva, sugalvojai? Kelkis!
Sakau tau, kelkis! Pamanyk, knyga!
Žmogus brangesnis nei knyga. O ypač
Kai jis iš purvo keliasi... kai žydi
Gražiausia jo šaka... Tą Ciceroną
Atmintinai jau moku. Ak dangau.
Kodėl taip sunkiai skleidžias mūsų sielos,
Kodėl jos tokios baikščios? Sėskis, Tirva,
Šalia manęs... Imk butelį, laužk duonos.

ŠLIUMPA (*Mačiui*)
O tu sakai: širdis tenai, anapus.
Ji ir tenai, ir čia, visur, kur žmonės.

MAČYS
Išeitų, lyg ir taip...

MAŽVYDAS (*nenustygdamas vietoje*)
Ak žmonės, ak!
Net nesmagu, kad šiandien man taip gera.
Pirmiausia ažuolaitis – kur matyta,
Kad pats į krantą liptų, šaknimis

Kabintųsi... Paskui tu, Nikodemai,
Tu, Tirva... ir visi jūs – kaip tas medis –
Širdim į šviesą pasisukot. Ačiū!
Jūs nemanykit, aš visus jus...

(Pašokęs mojuoja žibintu. Prisidėjęs prie burnos ranką, šaukia)

Ei!

Jūs, ten, Lietuvoje! Po šimts paralių!
Ar dar yra kas gyvas?

(Nutyla. Klausosi)

BALSAS *(iš anapus Nemuno)*

E-hė-hėj!

MAŽVYDAS *(šaukia)*

Tas medis prisiims!

BALSAS

Prūsokas – dvokas...

MAŽVYDAS *(šaukia)*

Sakau, kad prisiims...

BALSAS

...po pietų durnas...

MAŽVYDAS *(numojęs ranka)*

Pasišnekėjom... Jau kelintą sykį
Šaukiu į Lietuvą. Žinau, kad veltui,
Bet kai taip gera, tai imi galvoti:
O gal supras? O galgi atsišauks?

(Šokinėdamas keistai aplink qžuolioką, dainuoja)

O!

Aržuolėlio trys šakelės,

Ohoho...

Ant kožnos šakelės

Trys žvaigždelės,

Ohoho...

2

Klebonija. Mažvydo kambarys. Ilgas stalas, suolai pasieniais. Pora knygu, žvakė ant stalo

MAŽVYDAS. BENIGNA. MILKUS. ŠPITOLNINKAI

BENIGNA įveda MAŽVYDĄ, sodina jį prie krosnies, užkloja kojas marška

MAŽVYDAS

Gerai, gerai! Tyliu. Neprieštarauju.
Sakiau, kad niekur neisiu, tai ir neisiu.
Sėdėsiu visą dieną prie ugnies
Ir kojas šildysiu...

BENIGNA

Dar neužlenka,
Kad peršalo, sodindamas tą medį,
Tai dar, matyk, susignalvojo laistyt...

MAŽVYDAS

Benigna, žmona!

BENIGNA

Gėdos neturi,
Per visą naktį stabmeldiškai stūgaut!
Ne veltui sakoma: koksai piemuo...

MAŽVYDAS

...tokia ir kaimenė. Kokia žmona,

GELBŪDA

Penkis grašius... Vaje! Ar beturėsiu...

MAŽVYDAS

Turėsi, Gelbūda! Matau: turėsi.
Linus gi pardavei, varei į Tilžę.

GELBŪDA

Kad skaudžiai ir baudi...

MAŽVYDAS

Ne aš baudžiu,
O dievas baudžia, Gelbūda!

(*Milkui*)

Paleisk jį!
O šiandien, Gelbūda, kokia diena?

GELBŪDA

Sekmadienis, sekmadienis, klebone!

3

*Klebonija. Stalas, nukrautas knygomis ir rankraščiais. Vyno butelis, dvi taurės. MAŽVYDAS.
VILENTAS*

MAŽVYDAS

Taip ir gyvenam, Vilentai, ir vystam
Lyg nušalnotos rudeninės žolės,
Kurios dar vis atsimena, kad saulė
Šiltesnė būdavo anksčiau. Jau temsta,
Brangusis Vilentai, ant mūsų dirvų.
Jau vis dažniau dairausi į arodus,
O jie, brolau tu mano, nepilni:
Neužauginta, išbarstyta...

VILENTAS

Liaukis!
Tai ką tada šnekėt kitiems?

MAŽVYDAS

Ne šitaip
Gyvenimas matuojamas.

VILENTAS

O kaip?

MAŽVYDAS

Aš irgi nežinau. Tačiau ne šitaip.

VILENTAS

Mielasis mano, tavo Katekizmas...
Arba Giesmynas – peržiūrėjau visą –
Titano darbas!

MAŽVYDAS

Ė, greičiau Sizifo...

VILENTAS

Tu žodį iškirtai – kaip akmenį!

MAŽVYDAS

Taip, taip – dabar tą akmenį į kalną
Stumiu, ritu, keliu... o rankos silpsta.
Paleisi – nugarmės. Ir pagalvoji:
Kuriems velniams tos pastangos...

VILENTAS (*pasipiktinęs*)

Martynai!

MAŽVYDAS

Palauk, palauk – žiūrėsiu, ar ilgai
Lietuviškai sakysi Karaliaučiuj
Pamokslus savo...

VILENTAS

Kol klausys – sakysiu.

MAŽVYDAS

O aš taip negaliu.

(Patylėjęs)

Jei tas akmuo,
Kur, kaip sakai, iškirtom savo žodj,
Į prarają nukris – tai mūsų darbas
Ir mus gyvenimas neturi tikslo.
Prasmės neturi.

(Nusijuokęs)

Argi ne kvailys!

Atsimeni, jaunystėje kartojau:

„Geriau prarasti Lietuvą nei dievą.“

Nepažinau tada, mielas mano,
Nei Lietuvos, nei dievo. Šitiek metų
Tarytum karčią metėlių arbatą
Geriu aš pareigą. Tik pareiga
Mane čia atvedė ir čia paliko.
Bijau prisipažinti, kad ne dievui
Tai buvo pareiga, o žodžiui. Žodžiui,
Kurį reikėjo iš mirties vaduoti,
Kuriam pavidalą reikėjo rast,
Kad jis galėtų amžiuose paliudyt
Buvimą savo ir galbūt gyvybę.

(Prisimindamas)

Atsimeni, kaip savo Katekizmą
Tiesiog iš Jono Veinreicho spaustuvės
Mes kunigaikščiui nunešėm? Ar tu
Atsimeni, ką jis tada pasakė?
„Per dievą, – sako, – Lietuvą atvesiu
Į Prūsiją. Ko nepadarė kardas,
Tą padarys knyga ir dievo žodis.“
Ir taip pasakė ne bet kas, o buvęs
Kryžiuočių ordino magistras. O,
Tie žodžiai buvo peilis man į širdį!
Kokia ironija! Įsivaizduoji,

Pats savo rankom sau neriesi kilpą.

(Patylėjęs)

Buvau ketinęs likti Karaliaučij,

Tačiau po žodžių tų apsigalvoju.

Esu čionai, kad pats save atpirkčiau.

Kad ginčiau žodį. Žodis mano dievas.

Čia aš galiu naudingas būt lietuviams.

O ten – tik Prūsijos valdovui.

VILENTAS *(užsigavęs)*

Liaukis!

Mes irgi dirbam...

MAŽVYDAS

Dirbat? Ką jūs dirbat?

Vienintelės lietuviškos bažnyčios

Nebeišlaikot... Rašto nebemokot...

Vaikai, girdėjau, vokiškai šveplena.

VILENTAS

Kieno šveplena, o kieno ir ne.

Žmonių mums trūksta.

MAŽVYDAS

Tarp žmonių gyvenat.

VILENTAS

Giesmyno tavo laukiam, kad su juo

Galėtumėm bent per bažnyčią gintis.

MAŽVYDAS

Aha, giesmyno! O galbūt jus laukiat

Arkangelo, kuris iš dievo rankų

Atneš kaip Mozė akmeninę knygą

Su įsaku: mylėkit savo kalbą

Ir ja kalbėkit?

VILENTAS

Viskas, mano mielas,

Sudėtingiau. Kur kas sudėtingiau.

Pats supranti: Ragainės bažnytėlė –

Ne Karaliaučiaus katedra... Kas žino,

Ką mato kunigaikštis nuo jos bokšto...

MAŽVYDAS (*piktai*)

O ką jis mato? Mūsų neveiklumą,
Apsileidimą, tingulį ir baimę?
O gal jis mato, kad trumpiausias kelias
Į žmogų – per jo pilvą? Juo ir eina,
Ir užkemša pirmiausia gerkles tiems,
Kurie lietuviškai dar keiktis moka.
O jūs pilnom gerklėm ir švebeldžiuojat:
„Mein lieber... O! Mein lieber... danke schön!“
(*Rodo į žvaigždę ant Vilento krūtinės*)
Blizgučiais apsikarstei... Pagalvokit,
Už ką juos gaunat...

VILENTAS (*sumišęs*)

Bet ir tu, Martynai,
Iš kunigaikščio nuolatos prašai
Tai šio, tai to... Laiškais jį atakuoji!

MAŽVYDAS

O aš ne sau. Matai, kaip gyvenu:
Nenutukau. Ne kažin ką ir gaunu.
Kai užpernai čia lankė kunigaikštis,
Tai mano darbo nepagyre, ne.
Tik tiek pasakė: „Lojantis šuva
Už liūtą miegantį pavojingesnis.“
Ir liepė antrą pastorių atsiųsti
Man į pagalbą. Vokietį! O kam?
Kas čia supras jį, kas čia jo klausysis?
Tai va, ką mato jūsų kunigaikštis
Pro Karaliaučiaus katedros vitražą.
(Atleisk mums, dieve, mūsų nekaltumą,
Kaip jo kaltes mes jam, deja, atleidžiam!)
Bet aš kovosiu, Vilentai, kovosiu!
Aš grumsiuos dėl kiekvieno žodžio... Kelsiu,
Laikysiu, stumsiu, risiu jį į kalną,
Kaip tas Sizifas akmenį... O galgi
Tasai akmuo Sizifui – ne bausmė,
O laimė? Ne kančia – o džiaugsmas? Gal
Be to akmens gyvenimo nebūtų...
[...]

Justinas Marcinkevičius, *Trilogija ir epilogas*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005.